

Jiří Friedl, Jan Němeček

Česká historiografie z let 2007–2010 k československo-polským vztahům ve 20. století

Historia Slavorum Occidentis 1(1), 200-210

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JIRÍ FRIEDL, JAN NĚMEČEK

ČESKÁ HISTORIOGRAFIE Z LET 2007–2010 K ČESKOSLOVENSKO-POLSKÝM VZTAHŮM VE 20. STOLETÍ

Není pochyb o tom, že pravidelné zpracovávání přehledů bádání na určité téma či z určité oblasti má svůj smysl. Stávají se totiž důležitou pomůckou pro historiky, která jim má pomoci orientovat se v někdy nepřehledném množství literatury různé úrovně. V případě historiografie dějin Polska a česko/československo-polských vztahů mají takové přehledy již relativně dlouhou tradici.¹ Můžeme říci (jak je vidno z poznámky č. 1), že po roce 1989 se

¹ Viz zejména: J. Valenta, *Česká historiografie o nejnovějších dějinách Polska v posledních třech desetiletích*, [w:] *Česká polonistika a polská bohemistika*, red. M. Myška, R. Gładkiewicz. Praha 1995, s. 71–90; idem, *K současným problémům české polonistiky a polské bohemistiky*, „Slovanské historické studie” 27, 2001, s. 27–34; idem, *Dějiny Polska v 19.–20. století a česká historiografie*, ibidem, s. 60–81; D. Janák, *Výzkum poválečného vývoje českého Slezska po roce 1989*, [w:] *Sborník příspěvků z vědecké konference k 50. výročí Slezského ústavu Slezského zemského muzea v Opavě*, Opava 1998, s. 335–344; A. Essen, *Polskie badania nad dziejami Czechosłowacji i stosunków polsko-czechosłowackich po II wojnie światowej*, [w:] *Česká polonistika a polská bohemistika*, s. 279–305; K. Nowak, *Zaolzie w historiografii polskiej po 1989 roku*, ibidem, s. 345–355; M. Borák, *Stav a perspektivy výzkumu dějin polské národnostní menšiny v ČR (ČR)*, [w:] *Polacy na Zaolziu 1920–2000. Zbiór referatów z konferencji naukowej, która odbyła się 13.–14. 10. 2000 w Czeskim Cieszynie*, red. J. Szymeczek, *Czeski Cieszyn 2002*, s. 31–48; J. Friedl, *Československo-polské vztahy 1943–1949 – nové směry a otázky bádání?*, „Český časopis historický” 103, 2005, č. 4, s. 885–906; P. Krafl, M. Řezník, J. Valenta, *Czeska polonistyka historyczna*. „Kwartalnik Historyczny” 109, 2002, č. 4, s. 71–98; J. Vykoukal, *Co przyciągało i przyciąga czeskich historyków do nowożytnych i najnowszych dziejów Polski?*, [w:] „O nas bez nas”. *Historia Polski w historiografiach obcojęzycznych*, red. W. Molik, H. Żaliński, Poznań 2007, s. 203–233; J. Friedl, *Dějiny polské menšiny 1918–1948 v české historiografii*, [w:] *Reflexe dějin Československa 1918–1948 v historiografii na počátku 3. tisíciletí*, red. J. Němeček, Praha 2008, s. 97–106. Přehled prací českých historiků z oboru dějin Polska ve 20. století zachycuje až do roku 2003 (včetně) studie J. Valenty,

objevují v kratších či delších intervalech přehledy bádání o dějinách Polska a česko/československo-polských vztahů (viz např. studii Jaroslava Valenty uvedenou v pozn. č. 1). Na I. kongres zahraničních badatelů o dějinách Polska zpracoval Jiří Friedl podrobné pojednání, v němž shrnul hlavní směry výzkumů českých historiků o dějinách Polska a česko/československo-polských vztahů ve 20. století, když v přehledu přiblížil práce českých historiků v této oblasti publikované v letech 2003 až do poloviny roku 2007.² Friedlova studie byla sice odevzdána organizátorům kongresu k publikování, dosud však k tomu nedošlo.

V případě dějin polské menšiny v Československu, které bezesporu patří k důležitým tématům při výzkumu dějin česko/československo-polských vztahů, máme k dispozici analýzu J. Friedla, jež shrnuje výsledky bádání v 90. letech 20. století a uvádí přehled českých prací na toto téma (pro oblast let 1918–1948) do počátku roku 2008 (viz pozn. č. 1). Přehledy bádání nad některými dílčími otázkami z dějin česko/československo-polských vztahů prezentuje soubor statí Romana Barona.³ Svěbytným příspěvkem v této oblasti je studie Jiřího Lacha na téma Poláci a Čechoslováci jako členové mezinárodní historické komunity v letech 1918–1938.⁴ Domníváme se tedy, že by nemělo smysl opakovat to, co již bylo napsáno, a proto navážeme na poslední citované práce, které navíc i naznačují další možné směry bádání, a přiblížíme v našem textu nejzásadnější práce, které se v České republice objevily od drahé poloviny roku 2007 do konce roku 2010. Historický chronologický rámec tohoto příspěvku vymezujeme léty 1918–1990. Domníváme se, že není vhodné zahrnout celé 20. století, protože z historického hlediska netvoří celek. Léta 1900–1918 jsou všeobecně chápána ještě jako součást „dlouhého 19. století“, na něž bezprostředně navazují. Období po roce 1989 se zase zatím

*Dorobek w zakresie stosunków polsko-czeskich w XIX–XX w., [w:] Česká polonistika a polská bohemistika na přelomu století. Czeska polonistyka i polska bohemistyka na przełomie stuleci, red. M. Borák, R. Gładkiewicz. Praha 2009, s. 103–129 a J. Vykoukala, Polské dějiny a česko-polské vztahy po roce 1945, ibidem, s. 157–170. Srov. též porovnání praxe vydávání českých a polských diplomatických dokumentů: J. Němeček, *Polská a česká řada dokumentů zahraniční politiky – podobnosti a rozdíly*, „Český časopis historický“ 105, 2007, č. 3, s. 690–695. Odkazujeme rovněž na elektronickou bibliografickou databázi Historického ústavu AV ČR, která je k dispozici na <http://biblio.hiu.cas.cz/>.*

² J. Friedl, *Nie tylko Zaolzie. Dzieje Polski 1918–1989 w historiografii czeskiej*, rukopis, 42 s.

³ R. Baron, *Między Polską i Czechami. W optyce historyka z Brna*, Toruń 2009.

⁴ J. Lach, *Poláci a Čechoslováci jako členové mezinárodní historické komunity v letech 1918–1938*, „Moderní dějiny“ 15, 2007, s. 221–238.

nestalo (i vzhledem k nepřístupné pramenné základně a také chybějícímu časovému odstupu) předmětem seriózních historických vědeckých výzkumů, a proto i těchto posledních deset let 20. století pomíjíme.

Historická polonistika – to znamená dějiny Polska a česko-polských vztahů patří k nejvíce rozvinutým v porovnání s výzkumem ostatních národů sousedících s českými zeměmi. Je třeba ale říci, že předmětem bádání jsou většinou otázky spjaté s takzvanou vztahovou problematikou⁵ než přímo dějiny Polska jako takové. Je to zdůvodnitelné především v Čechách dostupným archivním materiálem. Práce o Polsku měly většinou spíše popularizační charakter a jejich cílem bylo uspokojit společenskou poptávku. Sem bychom mohli zařadit datovou příručku polských dějin Miloše Řezníka⁶, jež pochopitelně zahrnuje i období 20. století, odbornější charakter naproti tomu má kniha Štěpána Pellara⁷ o polsko-židovských vztazích a vnímání Židů v polské společnosti v posledních dvou staletích. Polským agrárním stranám v meziválečném Polsku se věnoval D. Gawrecki⁸. Mezi příspěvky, jež se zabývají přímo polskými dějinami, nepochybně můžeme zařadit i studii Jindřicha Dejmečka o polsko-litevském konfliktu v březnu 1938,⁹ přičemž autor tuto relativně málo známou kapitolu z dějin mezinárodních vztahů obohatil o pohledy tehdejších československých diplomatů, působících v Pobaltí. Nelze také zapomenout na ediční řadu *Dokumenty československé zahraniční politiky*, v níž lze pochopitelně nalézt celou řadu dokumentů, týkajících se meziválečného Polska a československo-polských vztahů.¹⁰ Petr Jelínek se ve své knize pokusil

⁵ Čeští historikové se přitom podílejí na popularizaci této problematiky v Polsku. Příkladem může být „české číslo“ časopisu pro učitele dějepisu v Polsku, do něhož svými příspěvky o česko/československo-polských vztazích přispěli P. Krafl, J. Vaculík, J. Friedl, R. Baron, F. Čapka a K. Štěpánek. Viz „Wiadomości Historyczne”, 2010, č. 4.

⁶ M. Řezník, *Dějiny Polska v datech*, Praha 2010.

⁷ Š. Pellar, *Hrdí orlí ve smrtelném obklíčení. Polské stereotypizované vidění moderního světa*, Praha 2009.

⁸ D. Gawrecki, *Agrární strany a jejich organizace v Polsku mezi světovými válkami*, [w:] *Agrární strana její zájmové, družstevní a peněžní organizace*, ed. J. Harna, B. Rašticová, Uherské Hradiště 2010, s. 73–89.

⁹ J. Dejmeček, *Polské ultimátum Litvě v březnu 1938: mezinárodní aspekty zapomenuté krize předválečné Evropy*, „Slovanský přehled” 94, 2008, č. 2, s. 209–220.

¹⁰ Za sledované období vyšly následující svazky projektu *Dokumenty československé zahraniční politiky: Československá zahraniční politika v roce 1937*, sv. A/19/1, red. J. Dejmeček, Praha 2007; *Československá zahraniční politika v roce 1937*, sv. A/19/2, red. J. Dejmeček, Praha 2008; *Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940–1941*, sv. B/2/2, red. J. Němeček, J. Kuklík, H. Nováčková, I. Šťovíček, Praha 2009; *Československá zahraniční politika v roce 1942*, sv. B/3/1, red. J. Němeček, J. Kuklík, H. No-

představit nové zpracování československo-polských vztahů v letech 1918–1924 – tedy v době, kdy vztahy mezi Polskem a Československem negativně zatěžovaly teritoriální spory.¹¹ Autor přitom zčásti využil (kromě polských a československých) i dokumenty německé, italské a rakouské provenience, nicméně českou odpovědí na monografii o stejné problematice polského historika Marka Kazimierze Kamińskiego¹² tato kniha jistě není. S některými závěry Kamińskiego polemizuje ve své studii o utváření československo-polské hranice na Slovensku počátkem 20. let slovenský historik působící v Praze na Karlově univerzitě Pavol Jakubec.¹³ Z hlediska vydávání memoárové literatury, vztahující se k československo-polským vztahům v meziválečném období, je třeba uvést zásadní vzpomínkovou práci československého vyslance v Polsku Juraje Slávika, vztahující se k jeho působení v Polsku v letech 1936–1937.¹⁴ Další díly by měly vyjít v následujících letech.¹⁵

Relativně značnému zájmu se tradičně těší česko-polské vztahy v československé části Těšínska.¹⁶ Na práce Dana Gawreckého v poslední době navázal opavský historik Ivo Baran, jenž se ve svých výzkumech zaměřuje zejména na dosud opomíjenou otázku polských socialistů na Těšínsku.¹⁷ Za zaznamenání rovněž stojí Baranova úvaha o tom, kolik vlastně bylo Poláků na Těšin-

váčková, I. Šťovíček, Praha 2010. V roce 2011 vyjde svazek *Československo na pařížské mírové konferenci 1918–1920*, sv. A/2/2, red. J. Dejmek, Praha 2011.

¹¹ P. Jelínek, *Zahraničně-politické vztahy Československa a Polska 1914–1924*, Opava 2009.

¹² M. K. KAMIŃSKI, *Konflikt polsko-czeski 1918–1921*, Warszawa 2001.

¹³ P. Jakubec, *Formovanie československo-pol'skej hraničnej čiary (s dôrazom na jej spišský úsek) počas Parížskej mierovej konferencie, 1919–1920*, „Slovanský prehľad” 96 („Slovanské historické studie” 35), 2010, č. 5, s. 575–618.

¹⁴ J. Slávik, *Moja pamäť – živá kniha. Moje poslanie vo Varšave 1936–1937*, red. J. Němeček ve spolupráci s A. Essenem, J. Kuklíkem, Bratislava 2010.

¹⁵ Svazek 1938–1939 (do okupace českých zemí) by měl ve stejném nakladatelství (VEDA) vyjít v roce 2012.

¹⁶ V polské historiografii se k označení území osídleného polskou menšinou užívá termínu Zaolzie. To bývá v poslední době do češtiny nejčastěji překládáno jako Zaolzí (někdy také Zaolší, Zaolží nebo Zaalzí), přičemž ani jazykovědci nejsou zcela jednotní v názorech, který z překladů je správný. K tomu viz D. Martínek, *Jak překládat pojem Zaolzie?*, „Těšínsko” 53, 2010, č. 3, s. 28–30. V českých dobových pramenech a také v historických pracích se prakticky výhradně užívá označení Těšínsko, které ovšem v sobě zahrnuje i politický okres Frýdek. Jelikož je tento článek zaměřen na problematiku česko-polských vztahů, chápeme oba zmíněné pojmy (Těšínsko a Zaolzí) jako synonymní.

¹⁷ I. Baran, *Polští socialisté na československém Těšínsku v letech 1921–1925*, „Moderní dějiny” 16, 2008, s. 81–134; idem, *Mezi národem a demokracií – Polští socialisté na československém Těšínsku v letech 1934 a 1935*, „Moderní dějiny” 34, 2009, s. 47–94.

sku v meziválečném období, což je záležitost, která stále zůstává předmětem diskusí mezi českými a polskými historiky.¹⁸ Baran je rovněž autorem kapitoly o osudech Poláků na Těšínsku za první republiky ve studijní příručce o historii polské menšiny, kterou v roce 2010 vydal Kongres Poláků v České republice. Tento ediční počín si přitom zaslouží pozornost, nejen z toho důvodu, že se jedná o nejnovější přehled dějin polské menšiny v Těšínském Slezsku (a po jeho rozdělení v roce 1920 v československé části Těšínska), nýbrž také proto, že se jedná o výsledek společné práce českých a polských historiků.¹⁹ Užitečnou pomůckou badatelům dějin polské menšiny na Těšínsku se stane komentovaná bibliografie článků v polském tisku v Těšínském Slezsku v letech 1989–1992, v nichž se odrážela řada otázek z dějin česko/československo-polských vztahů ve 20. století.²⁰

Stranou nezůstává ani problematika Kladska, která se stala námětem pro česko-polský sborník o tzv. Českém koutku v této oblasti²¹ a kde byla – vedle etnografických a historických příspěvků mimo dané období – publikována také studie Jaroslava Vaculíka.²² K této problematice nelze zapomenout na činnost Kladské komise (z níž vyšel i výše uvedený sborník), která pořádá každoroční konference (viz např. kolokvium *Polsko-česká vědecká spolupráce na teritoriu Kladska: 15leté výsledky a program kontinuity* z roku 2008, Kuldowa Zdrój), dále pak i příslušné periodikum komise – *Kladský sborník*, jehož supplementum č. 6 z roku 2009 je věnováno 550 letům Hrabství kladského,²³ číslo 8 pak tématu česko-polské hospodářské spolupráce na tomto teritoriu v letech 1945–1970.²⁴

¹⁸ Idem, *Otázka národnosti při československém sčítání lidu na Těšínsku v meziválečném období*, „Slovanský přehled“ 94, 2008, č. 1, s. 15–33. Na Baranovy závěry reagoval G. Gašior, *Vztah Slezské Matice osvěty lidové k otázce železničních zaměstnanců na Těšínsku v období první republiky*, „Slovanský přehled“ 95, 2009, č. 3, s. 381–401.

¹⁹ Kromě I. Barana na publikaci spolupracovali M. Borák (autor kapitoly o osudech polské menšiny za druhé světové války) a J. Friedl (zpracoval léta 1945–1956). *Poláci na Těšínsku. Studijní materiál*, red. R. Kaszper, B. Małysz, Český Těšín 2009.

²⁰ M. Borák, *Očima Poláků. Historie a současnost československo-polských vztahů a polská menšina v Československu v zrcadle polského tisku na Těšínském Slezsku v letech 1989–1992. Komentovaná bibliografie*, Opava 2010.

²¹ V. Wolf a kol., *Český koutek v Kladsku*, Hradec Králové 2008.

²² J. Vaculík, *Češi v Kladsku v první polovině 20. století*, ibidem, s. 323–326.

²³ *550 let Hrabství Kladského 1459–2009*, Kladský sborník, supplementum 6, red. V. Wolf, Trutnov 2009, ke sledované problematice viz příspěvky Růženy Hlušíčkové a Piotra Pałyse.

²⁴ *Česko-polská hospodářská spolupráce na teritoriu Euroregionu Glacensis 1945–1970*, Kladský sborník 8, red. V. Wolf, Hradec Králové 2008.

Tématika československo-polských vztahů zazněla i na mezinárodních konferencích. Historický ústav AV ČR uspořádal v roce 2008 k výročí Mnichova konferenci *Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech XX. století. Hledání východisek*,²⁵ kde Jindřich Dejmek přednesl komparativní referát, srovnávající postavení menších evropských států – Československa, Polska a Norska ve 30. a 40. letech minulého století,²⁶ postojem Polska k sudetské krizi se zabýval poznaňský historik Stanisław Żerko.²⁷ Likvidace československého státu byla tématem mezinárodní vědecké konference v Bratislavě v březnu 2009, která se konala pod názvem *Rozbitie alebo rozpad? Historické reflexie zániku Česko-Slovenska*,²⁸ její součástí byly i příspěvky týkající se vztahu Polska k okupaci českých zemí a vzniku Slovenského štátu, pohříchu však zde zazněly na toto téma jen příspěvky z polské strany.²⁹ Nejnovější konferencí, na níž zazněla i problematika československo-polských vztahů, byla konference *Zrod nové Evropy. Versailles, St. Germain, Trianon a dotváření poválečného mírového systému*, která se konala počátkem června 2010 v Praze. Ke sledované problematice na ní zazněly příspěvky Jindřicha Dejmka (*Nová podoba kontinentu na východě a severovýchodě Evropy. Polsko, Ukrajina a baltické státy 1918–1921*) a krakovského historika Andrzeje Essena (*Obrońcy nowego porządku: Polska i Mala Ententa*).³⁰

Český pohled na postoj Polska k rozbití Česko-Slovenska přednesl Jan Němeček v rámci Komisijsi Środkowoeuropejskiej PAU v Krakově.³¹ Stejně problematice se pak věnoval i v jedné z kapitol své monografie o likvidaci čes-

²⁵ J. Němeček a kol., *Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech XX. století. Hledání východisek*, Praha 2010.

²⁶ J. Dejmek, *Malé státy a velké výzvy třicátých a čtyřicátých let: příklad Československa, Polska a Norska (obrysy komparace)*, ibidem, s. 11–66.

²⁷ S. Żerko, *Polska a kryzys sudecki 1938 r.*, ibidem, s. 97–122.

²⁸ *Příspěvky účastníků byly publikovány v kolektivní monografii: V. Bystrický, M. Michela, M. Schvarc, Rozbitie alebo rozpad? Historické reflexie zániku Česko-Slovenska*, Bratislava 2010.

²⁹ D. Dąbrowski, *Rozbitie alebo rozpad? Pol'ská politika voči Československu a otázka maďarských aktivit s cieľom revízie hraníc na Podkarpatskej Rusi*, ibidem, s. 254–271; M. Gni-azdowski, *Postoj Pol'ska k rozpadu Česko-Slovenska a vzniku Slovenského štátu*, ibidem, s. 355–373.

³⁰ *Příspěvky z této konference by měly být publikovány péčí Jindřicha Dejmka v Historickém ústavu AV ČR v roce 2011.*

³¹ J. Němeček, *Polska a rozbitie Czecho-Słowacji w marcu 1939 r.*, Prace Komisijsi Środkowoeuropejskiej, t. XVI, Kraków 2008, s. 67–86.

koslovenské zahraniční služby v roce 1939.³² Jako odpověď na kritickou stat polských historiků M. K. Kamińskiego a Ewy Orlof³³ byla publikována Janem Kuklíkem a J. Němečkem studie na téma polsko-československého sporu o oduznání mnichovské dohody po francouzské likvidaci Mnichova v září 1942.³⁴ V této souvislosti asi nelze nezmínit polemickou polsko-českou diskusi, jež byla vyvolána recenzí J. Dejmk³⁵ na novou knihu M. K. Kamińskiego,³⁶ jež rezonovala na stránkách jak polského (Dzieje Najnowsze), tak i českého odborného tisku (Slovanský přehled).³⁷ Stále aktuální téma československo-polské konfederace se stalo námětem studie J. Němečka,³⁸ který na téma vztahů československé a polské vlády vystoupil i na wrocławské konferenci v roce 2004.³⁹

Opavský historik Mečislav Borák pokračoval ve svém dlouholetém výzkumu obětí sovětských represí na Těšínsku za druhé světové války⁴⁰ a transportů ostravských Židů do Niska nad Sanem,⁴¹ kde dovedl výzkum až do stadia monografie.⁴²

³² Idem, *Soumrak a úsvit československé diplomacie. 15. březen 1939 a československé zastupitelské úřady*, Praha 2008, kapitola *Polsko*, s. 268–297.

³³ M. K. Kamiński, Ewa Orlof, *Mniej znane karty stosunków polsko-francusko-czechosłowackich podczas II wojny światowej*, „Dzieje Najnowsze” 38, 2006, č. 3, dok. č. 4, s. 104–105.

³⁴ J. Němeček, J. Kuklík, *Polsko-československý spor o „oduznání” mnichovské dohody na podzim 1942*, „Právněhistorické studie” 40, 2009, s. 263–277.

³⁵ J. Dejmek, *Glosy k nové polské monografii o projektu československo-polské konfederace v letech druhé světové války*, „Slovanský přehled” 93, 2007, č. 4, s. 564–574.

³⁶ M. K. Kamiński, *Edward Beneš kontra gen. Władysław Sikorski*, Warszawa 2005.

³⁷ Idem, *List do redakcji „Slovanského přehledu”*, „Slovanský přehled” 2008, č. 1, s. 132–133; J. Dejmek, *Vyjádření autora recenze k dopisu prof. dr. Marka Kamińskiego*, ibidem, s. 134–135; J. Němeček, *K čemu taková diskuse?*, ibidem, s. 136–138.

³⁸ J. Němeček, *Československý zahraniční odboj a problém federace střední Evropy*, [w:] *Integračné a dezintegračné procesy v strednej Európe v 20. storočí*, red. J. Marušiak, K. Sládek, P. Zelenák, Bratislava 2008, s. 181–202.

³⁹ Idem, *Rządy Polski i Czechosłowacji na emigracji - wrogowie czy sojusznicy?*, [w:] *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością. Czesi - Polacy - Słowacy 1938/39-1945-1989*, t. I, red. P. Blažek, P. Jaworski, Ł. Kamiński, Warszawa 2007, s. 64–68.

⁴⁰ M. Borák, *Zbrodnia Katyńska i ofiary z Zaolzia*, [w:] *Katyń - Pamięć Narodu. Publikacja okolicznościowa z okazji 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej. Katyń - pamięć naroda. Sborník k 70. výročí Katyňského zločinu*, Czeski Cieszyn/Český Těšín 2010, s. 4–17 (ve sborníku je stat otištěna rovněž v českém jazyce pod názvem *Katyňský zločin a oběti v Těšínsku*, s. 18–29).

⁴¹ Idem, *Deportace do Niska nad Sanem a jejich místo v historii holocaustu*. „Historica. Revue pro historii a příbuzné vědy” 1, 2010, č. 1, s. 150–168.

⁴² Idem, *První deportace evropských Židů. Transporty do Niska nad Sanem (1939-1940)*, Šenov u Ostravy 2009.

J. Friedl na základě některých nových pramenů přiblížil pokus o připojení Těšínska k Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939.⁴³

Zájem historiků o období po druhé světové válce je rozložen nerovnoměrně a prakticky výhradně se týká vztahové resp. kontaktní problematiky (pomineme-li již zmíněnou datovou příručku M. Řezníka),⁴⁴ případně srovnání.⁴⁵ Značné pozornosti se těší první léta po druhé světové válce. V roce 2008 vyšla kniha *Rozpačité spojení*, v níž jsou analyzovány jednak politické vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1945–1949,⁴⁶ nastiň-

⁴³ J. Friedl, *K pokusu o připojení Těšínska k Protektorátu Čechy a Morava na podzim 1939*, „Těšínsko“ 52, 2009, č. 3, s. 1–6.

⁴⁴ D. Janák, *Oficjalne formy przygranicznych kontaktów czesko-polskich w latach 1945–1989*, [w:] *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością, Czesi – Polacy – Słowacy 1938/39–1945–1989*, t. II, red. P. Blažek, P. Jaworski, Ł. Kamiński, Warszawa 2009, s. 109–115; J. Kalous, *Współpraca ministerstw spraw wewnętrznych Czechosłowacji i Polski w latach 1945–1948 oczami Štěpána Plačka*, ibidem, s. 116–123; O. Koutek, *Akcja „Škorpióni” (Skorpioni). Działania StB przeciwko nacjonalistom ukraińskim w Czechosłowacji oraz ich kontaktom w Polsce i na Ukrainie*, ibidem, s. 132–138; R. Vévoda, *Rok 1956 – zmarnowana szansa? Polscy dyplomaci w Czechosłowacji w roku przełomu*, ibidem, s. 163–178; M. Hroníček, *Reakcja Czechosłowacji na plan Rapackiego w latach 1957–1958*, ibidem, s. 179–187; T. Bursík, *Zestrzelenie polskiego samolotu cywilnego nad terytorium Czechosłowacji w lipcu 1975 roku*, ibidem, s. 203–206; J. Rychlík, *Společnostvo czechosłowackie i Komunistyczna Partia Czechosłowacji a wydarzenia w Polsce w latach 1980–1981*, ibidem, s. 207–220.

⁴⁵ P. Cajthaml, *Minařík i Czechowicz – propaganda sukcesu wywiadów komunistycznych*, ibidem, s. 200–202; J. Cuhra, *Kościół katolicki w Polsce a Czechosłowacji w okresie normalizacji*, ibidem, s. 235–239.

⁴⁶ J. Friedl, *Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1945–1949*, [w:] J. Friedl, Z. Jirásek, *Rozpačité spojení. Československo polské vztahy 1945–1949*, Praha 2008, s. 9–339. Z dalších dílčích článků autora na toto téma viz J. Friedl, *Stosunki polsko-czechosłowackie w 1945 roku w świetle wybranych dokumentów National Archives (Public Record Office) w Londynie*, [w:] *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością*, t. II, s. 103–108; idem, *O niektórych zagadnieniach stosunków między Polską i Czechosłowacją w latach 1945–1949*, *Prace Komisji Środkowoeuropejskiej PAU*, t. XVII, Kraków 2009, s. 57–72; idem, *Stefan Wierbliński i stosunki polsko-czechosłowackie w latach 1945–1947*, [w:] *Polska między Wschodem i Zachodem. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Historyczny w Pobierowie 5–6 października 2007 r.*, red. A. Szczepańska, H. Walczak, A. Wątor, Toruń 2008, s. 170–183; idem, *Na cestě ke konfliktu – kontakty československé exilové vlády s Polským výborem národního osvobození a polskou prozatímní vládou*, „Moderní dějiny” 15, 2007, s. 239–286. K tomu srov. též dílčí edice: J. Friedl, *Dva dokumenty k otázce prodloužení dvouleté lhůty dodatkového protokolu*, „Slovanský přehled” 95, 2009, č. 4, s. 483–489; idem, *Obranné zpravodajství československé armády a československo-polské vztahy v roce 1946*, „Slovanský přehled” 94, 2008, č. 2, s. 269–280.

ny styky mezi československým (respektive českým a slovenským) a polským exilem v prvních letech po druhé světové válce.⁴⁷ Nacionalistickému prvku v československo-polských územních sporech v letech 1945–1947 se věnoval Jaromír Pavlíček,⁴⁸ Michal Pehr pak přiblížil pohledy na česko/československo-polské vztahy politických stran tzv. třetí republiky.⁴⁹ J. Friedl se věnoval studiu národnostních poměrů na Těšínsku, jehož výsledkem se stalo několik analytických studií.⁵⁰ V současné době přitom dokončuje výběrovou edici dokumentů o vztahu státu k polské menšině na Těšínsku v letech 1945–1949, která by měla vyjít v roce 2011 a následně na ni naváže monografií o česko-polských vztazích na Zaolzí ve zmíněném období. Jiří Plachý zase zúročil svou znalost dokumentů uložených v Archivu bezpečnostních složek, jež vrhají světlo na osudy Poláků z Těšínska, kteří za války sloužili v polské armádě na Západě a po válce byli pokládáni za nebezpečný element.⁵¹ Nepochybně inspirující je kniha Zdeňka Jiráska a Andrzeje Małkiewicze (která ale vyšla pouze v polštině),⁵² jež porovnává vývoj v Československu a Polsku v tzv. ob-

⁴⁷ Z. Jirásek, *Na slepé koleji. Československý a polský exil v přelomových letech*, [w:] J. Friedl, Z. Jirásek, *Rozpačité spojení. Československo-polské vztahy 1945–1949*, s. 341–368. Z dalších dílčích článků na toto téma viz idem, *Polský exil v Londýně a Československo v roce 1945*, [w:] *Per saecula ad tempora nostra. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*, Sv. 2, Uspořádali J. Mikulec a M. Polivka, Praha 2007, s. 826–828; idem, *Slezsko a polský nekomunistický exil po druhé světové válce*, „Acta historica Universitatis Silesianae Opavensis, Confinia Silesiae (K životnímu jubileu Rudolfa Žáčka) 1, 2008, s. 265–272; J. Friedl, Z. Jirásek, *Polska i czeska emigracja antykomunistyczna po II wojnie światowej*, [w:] *Tajny oręż czy ofiary zimnej wojny? Emigracja polityczna z Europy środkowej i wschodniej*, red. s. Łukasiewicz, Lublin 2010, s. 79–84.

⁴⁸ J. Pavlíček, *Český nacionalismus jako jednotící prvek politických stran Národní fronty v polsko-československém konfliktu (1945–1947)*, „Acta Facultatis Historiae Universitatis Ostraviensis. Sborník prací FF OU. Historie/Historica, (č. 244), 2009, s. 185–193. V polštině příspěvek vyšel v sborníku *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością*, t. II, s. 30–34.

⁴⁹ M. Pehr, *Stosunki czesko (czeskosłowacko)-polskie w programach czeskich partii politycznych III Republiki Czechosłowackiej*, [w:] *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością*, t. II, s. 36–42.

⁵⁰ J. Friedl, *Nevydařená oslava. Příspěvek k česko-polským vztahům na Těšínsku v roce 1947*, „Těšínsko” 53, 2010, č. 2, s. 16–20; idem, *Otázka zaměstnávání dělníků z Polska na Těšínsku v letech 1945–1947*, „Slezský sborník” 108, 2010, č. 1–2, s. 79–91; idem, *K pokusům o odsun tzv. polských okupantů z Těšínska po druhé světové válce*, [w:] I. Pejčoch, J. Plachý a kol., *Okupace, kolaborace, retribuice*, Praha 2010, s. 264–270.

⁵¹ J. Plachý, *Návrat nechtěných spojenců (Problém repatriace vojáků polské zahraniční armády na Západě do ČSR)*, „Východočeské listy historické” 26, 2009, s. 26–45.

⁵² Z. Jirásek, A. Małkiewicz, *Polska i Czechosłowacja w dobie stalinizmu (1948–1956). Studium porównawcze*, Warszawa 2005.

dobí stalinizmu a která zatím nenašla pokračovatele, kteří by podobnou srovnávací studii zpracovali i pro léta následující nebo i předchozí. Dále tradičně pozornost českých historiků v poslední době přitahovaly otázky spjaté s účastí polské armády na okupaci Československa v srpnu 1968 a pak zejména kontakty českého a slovenského disentu s polskými odpůrci komunismu v 70. a 80. letech.⁵³ Lze přitom předpokládat, že tato problematika se bude těšit zájmu i v budoucnu.⁵⁴

Z periodik, která se systematicky věnují publikování článků a studií z oblasti dějin Polska a česko/československo-polských vztahů ve 20. století je – vedle již zmíněného *Kladského sborníku* – nutné především upozornit na *Slezský sborník* (příspěvky otiskuje rovněž v polštině) a *Slovanský přehled*, z regionálních pak zejména *Těšínsko*. Nedávno začalo být vydáváno na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně anglickojazyčné periodikum *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*, jehož šéfredaktor J. Vaculík pravidelně připravuje pro časopis *Soudobé dějiny* přehledy článků o nejnovějších polských dějinách na stránkách polských odborných periodik⁵⁵. Jelikož v současné době prakticky každé historické pracoviště na českých univerzitách vydává svůj vědecký časopis, lze se i zde čas od času setkat se studii týkajícími se polské problematiky nebo vztahů s Polskem, které jsou výsledkem bádání buď tamních pedagogů, nebo studentů v rámci zpracovávání absolventských prací.

Doba, která uplynula od vydání posledních přehledů bádání je příliš krátká na to, aby bylo možné konstatovat, že byla zaplněna řada dalších bílých míst, zejména v dějinách česko/československo-polských vztahů. Mnoho z nich stále čeká na svého badatele. Přesto však výše uvedený přehled naznačuje, že tematika česko/československo-polských vztahů stále zůstává integrální součástí české historiografie a že se do tohoto výzkumu ve stále větší míře zapojuje mladší generace historiků.

⁵³ J. Kučera, *Postranní cesty – Schleichwege – drogi boczne – kóztes terei. Neoficiální kontakty mezi občany socialistických zemí v letech 1945–1989*, „Soudobé dějiny” 17, 2010, č. 3, s. 307–311; J. Kochanowski, *Pašeráci, turisté, kšeftaři. Neoficiální obchodní výměna mezi Polskem a Československem v letech 1945–1989 (pohled z polské strany)*, ibidem, s. 335–348.

⁵⁴ Ze studií k nejnovějším dějinám Polska lze zmínit: V. Goněc, *Anketa polského exilu v roce 1987 o „perestrojce”*, „Slovanské historické studie” 32, 2007, s. 183–195.

⁵⁵ Naposledy: J. Vaculík, *Válečné a poválečné dějiny v polských časopisech roku 2009*, „Soudobé dějiny” 17, 2010, č. 3, s. 506–522.

Jiří Friedl, Jan Němeček, Czech Historiography from 2007 till 2010 on Czech-Polish Relations in the Twentieth Century

The Polish history and Polish-Czech relations are one of the most popular research areas for Czech historians, at least in comparison with their studies on other neighbor nations. Also Czechoslovak-Polish relations in the twentieth century are relatively popular because of their conflictual nature and different interpretations among Polish and Czech historians. An important study aids are both bibliographic studies and attempts to critically review the state of research on the above mentioned topics, presented during international conferences or in scientific journals. In years 2007–2010 books discussing Polish history had been published in several publishing series as independent titles, e.x Dokumentů československé zahraniční politiky. Also memoirs of times witnesses present selected Polish issues. Polish-Czech relations in the Czechoslovak part of Teschen Silesia are – usually – of particular interest to historians. E.g. they publish books and papers on Polish socialists and Soviet repressions in Teschen Silesia, review the state of research on the above mentioned topics. Also Kłodzko Region is of great interest thanks to The Kłodzko Commision with its Kladským sborníkem journal that present various papers on the twentieth century history. Czechoslovakian-Polish relations were also the subject of various papers presented during international conferences and meeting in Prague. Today, just as in the past, a very popular research topic is – apart from Polish-Czechoslovak border conflict – bilateral contacts between Polish and Czechoslovak emigration during the II WW or plans of the Polish-Czechoslovak Confederation that still give rise to a great deal of discussion between Czech and Polish historians. Recently we could also observe increasing interest in Polis-Czechoslovak relations just after the II WW. Also contemporary history, Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia and contacts between Polish and Czech dissidents are of interest. Bilateral relations are also presented in Czech journals, f.e. Slezský sborník, Slovanský přehled, Těšínsko, Kladský sborník, Soudobé dějiny and Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal, published at Masaryk University in Brno.